

فرہنگ جامع

سخنان امام ہادی علیہ السلام

ترجمہ کتاب

موسوعہ کلمات الإمام الہادی علیہ السلام

تألیف

گروه حدیث پژوهشکده باقر العلوم

وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی

محمود شریفی، سید حسین سجادی تبار، علی غلامی

مترجم

علی مؤیدی

شرکت چاپ و نشر بین الملل
International Publishing Co.

شریفی، محمود، ۱۳۳۱ - گردآورنده

[موسوعه کلمات الامام الهادی علیه السلام، فارسی]

فرهنگ جامع سخنان امام هادی علیه السلام: ترجمه کتاب موسوعه کلمات الامام الهادی علیه السلام / تالیف [صحیح گردآوری] محمود شریفی، حسین سجادی تبار، علی غلامی (گروه حدیث پژوهشکده باقرالعلوم (ع) وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی) ترجمه علی مؤیدی. - تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۵. ۴۰۸ ص.

ISBN 964 - 304 - 219 - 7

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

The encyclopedia of Imam hadis words

ص.ع. به انگلیسی:

کتابنامه: ص. ۳۹۹ - ۴۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. علی بن محمد (ع)، امام دهم، ۲۱۲-۲۵۴ ق. - احادیث ۲. علی بن محمد (ع)، امام دهم، ۲۱۲ -

۲۵۴ ق. - کلمات قصار. الف. سجادی تبار، حسین، ۱۳۴۳ -

ب. غلامی علی، ج. مؤیدی، علی، ۱۳۳۸ - مترجم، د. پژوهشکده باقرالعلوم (ع) وابسته به سازمان

تبلیغات اسلامی، گروه حدیث، ه. مؤسسه انتشارات امیرکبیر، شرکت چاپ و نشر بین الملل و. عنوان

ز. عنوان: موسوعه کلمات الامام الهادی علیه السلام، فارسی.

۲۹۷/۹۵۸۳

BP ۴۹/۳ / ش ۴۵ م ۹۰۴۱

۱۳۸۵

۵۳۹۲ - ۸۵ م

کتابخانه ملی ایران

فرهنگ جامع سخنان امام هادی علیه السلام

تالیف

گروه حدیث پژوهشکده باقرالعلوم

ناشر

شرکت چاپ و نشر بین الملل وابسته به مؤسسه انتشارات امیرکبیر

نوبت چاپ..... اول - بهار ۱۳۸۵

چاپ و صحافی..... چاپخانه سپهر

شمارگان..... ۳۰۰۰ نسخه

قیمت..... ۲۸۰۰۰ ریال

ISBN 964 - 304 - 219 - 7

شابک ۲-۲۱۹-۳۰۴-۹۶۴

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

E. mail: intlpub@intlpub.ir
WWW. Intlpub.com

فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۷
موضع امام هادی در برابر غلات و منحرفان.....	۲۰
امام هادی و فتنه خلق قرآن.....	۲۱
سخنان دانشمندان اهل سنت درباره امام هادی.....	۲۱
روش کار.....	۲۲

فصل اول: عقاید

● توحید و معرفت خدا.....	۲۷
او را با عقول نتوان شناخت.....	۲۷
توحید و بی‌همتایی.....	۲۸
خدای متعال نه جسم است و نه صورت.....	۳۶
خدا دیده نمی‌شود.....	۳۷
اسم اعظم خدا.....	۳۸
علم خدا به اشیاء، پیش از آفرینش.....	۳۸
هیچ جا از خدای سبحان خالی نیست.....	۳۹

۶..... فرهنگ جامع سخنان امام هادی

- ۳۹..... کردار بندگان خدا.
- ۴۰..... تأیید عقاید حضرت عبدالعظیم حسنی.
- ۴۱..... درباره جبر و تفویض.
- ۶۲..... پاسخهای امام هادی به پرسشهای یحیی بن اکثم.
- ۶۸..... فرق ایمان و اسلام.
- نبوت ۶۹
- ۶۹..... ویژگیهای پیامبران.
- ۶۹..... تراشیدن موی سر حضرت آدم.
- ۷۰..... صلوات حضرت ابراهیم بر محمد و آل او.
- ۷۰..... نوح پیامبر و فرزندانش.
- ۷۱..... سخن حضرت موسی با خدای سبحان.
- معجزات پیامبر اکرم ۷۵
- ۷۵..... سلام کردن کوهها، صخره‌ها و سنگها بر پیامبر.
- ۷۸..... داستان مرغ بریان.
- ۸۰..... داستان ابر سفید.
- ۸۱..... داستان دو درخت.
- ۸۳..... شهادت درخت به پیامبری او.
- ۸۴..... سخن گفتن پاچه مسموم گوسفند با پیامبر.
- ۸۷..... اشتیاق ساقه نخل به پیامبر.
- ۸۹..... معجزه پیامبر در توطئه گودال و سم.
- ۹۰..... شهر قم.
- ۹۱..... ناگواری مرگ.
- قرآن و تفسیر ۹۳
- ۹۳..... جدال در قرآن.
- ۹۴..... فضیلت خواندن سوره قدر.
- ۹۴..... فضیلت قرائت سوره «هل أتى».

۷	فهرست
۹۵	قرآن، در هر زمانی نواست
۹۵	تفسیر آیه شریفه «ام تریدون ان تسئلوا رسولکم»
۹۹	احتجاج پیامبر با مشرکان، به وسیله قرآن
۱۱۵	تفسیر آیه شریفه «یسئلونک عن الخمر و المیسر»
۱۱۵	تفسیر آیه مباحله
۱۱۶	تفسیر آیه شریفه «لقد نصرکم الله فی مواطن كثيرة»
۱۱۶	تفسیر آیه شریفه «والارض جمیعاً قبضته یوم القیامة»
۱۱۷	تفسیر احتقاف در آیه شریفه
۱۱۸	تفسیر آیه شریفه «لیغفر لک الله ما تقدم»
۱۱۸	تفسیر آیه شریفه «یوم یعض الظالم علی یدیه»
۱۱۹	تفسیر آیه شریفه «بل هم أضل»
۱۱۹	تفسیر آیه شریفه «تبت یدا ابي لهب»
۱۲۱	● اهل بیت پیامبر
۱۲۱	پیروی از گفتار امامان
۱۲۱	حدیث امامان
۱۲۲	روزها، کنایه از امامان است
۱۲۴	محمد و علی، پدران این امت
۱۲۴	اندیشه او پیرامون شعر ابن ابی حفصه
۱۲۵	معجزه امام علی
۱۲۷	نامیدن فاطمه، به «زهرا»
۱۲۸	خوش آهنگی امامان در خواندن قرآن
۱۲۹	● درباره امام هادی
۱۲۹	سخن امام درباره مادرش
۱۲۹	جود امام هادی
۱۳۱	هجوم شبانه مأموران متوکل به خانه امام
۱۳۲	سعایت عبدالله بن محمد از امام، نزد متوکل

- ۱۳۴ سخن امام با برادرش موسی (مبرقع)
- ۱۳۵ سخن امام با عمر بن فرج
- ۱۳۵ سخن امام، درباره عقیق زرد و فیروزه
- ۱۳۷ سخن امام، درباره سامرا
- ۱۳۷ تصریح بر امامت فرزندش
- ۱۴۲ سخن امام درباره قائم آل محمد
- ۱۴۲ امام و نرگس و مؤذنه او
- ۱۵۰ سنگسار شده عصر امام مهدی (عج)
- ۱۵۰ انتظار فرج
- ۱۵۱ ● کرامات و معجزات امام هادی
- ۱۵۱ پیرامون ایمان ابوطالب
- ۱۵۴ در سرای گدایان
- ۱۵۵ خبر دادن از بهبود بیماری
- ۱۵۵ طیّ الأرض امام با اسحاق
- ۱۵۶ درندگان به فرزندان فاطمه زیان نمی‌رسانند
- ۱۵۸ کرامت امام، نزد متوکل
- ۱۶۲ نجات یکی از شیعیان به دست او
- ۱۶۳ شفای نابینا و جذامی
- ۱۶۴ زنده کردن الاغ خراسانی
- ۱۶۵ داستان امام با شعبده‌باز هندی
- ۱۶۶ طلا شدن ماسه
- ۱۶۶ کرامت امام برای داوود
- ۱۶۷ بیرون آوردن نقره خالص از زمین
- ۱۶۸ نمایان شدن آب در بیابان
- ۱۷۱ سپاه امام
- ۱۷۲ دعای امام برای اسب بارکش ابوهاشم جعفری

۹	فهرست.....
۱۷۲	تفرین امام بر مردی که سوگند دروغ خورد.....
۱۷۳	نگین موسی بن بُغا.....
۱۷۴	خبر دادن از نوزاد.....
۱۷۵	رسیدن هدایا به امام به وسیله شتر بی راهنما.....
۱۷۵	علم امام به امور غیبی.....
۱۷۶	نجات علی بن جعفر از زندان.....
۱۷۸	پاسخ به پرسش شیعیان.....
۱۷۸	هدایت یافتگان به دست امام.....
۱۸۴	از کیسه خالی دینار درآورد.....
۱۸۴	بیرون آوردن میوه از ستون.....
۱۸۴	بالا رفتن امام به آسمان.....
۱۸۵	خبر دادن امام از غیب و اسرار دل مردم.....
۱۸۹	آگاهی امام از آنچه در خاک پنهان بود.....
۱۹۱	نذر نصرانی برای امام.....
۱۹۳	خبر دادن امام از مرگ واثق، و کشته شدن ابن زبیرات و نشستن متوکل به خلافت.....
۱۹۵	آگاهی امام از امور غیبی.....
۱۹۷	امام از ولادت فرزندش جعفر خوشحال نمی شود.....
۱۹۷	آگاهی امام از شهادت پدر بزرگوار خود.....
۱۹۸	خبر دادن امام از مرگ دیگران.....
۲۰۱	آگاهی امام از حوادث آینده.....
۲۰۳	فرستادن دارو برای بیمار.....
۲۰۴	آگاهی از آمدن باران.....
۲۰۷	خبر دادن امام از قتل متوکل.....
۲۱۳	آگاهی امام از زبانهای گوناگون.....
۲۱۸	نذر مادر متوکل برای امام.....
۲۱۹	دشوار بودن کسب حلال.....

۱۰ فرهنگ جامع سخنان امام هادی

- فرموده امام درباره افراد ۲۲۱
- ابوعلی بن راشد ۲۲۱
- ابوعمر و عثمان بن سعید عمری (نایب اول از نواب اربعه) ۲۲۳
- ابوهاشم جعفری ۲۲۵
- احمد بن حمّاد ۲۲۶
- ایوب بن نوح ۲۲۶
- توثیق امام به گروهی از اصحاب ۲۲۷
- علی بن جعفر ۲۲۷
- علی بن جعفر و فارس بن حاتم ۲۲۷
- علی بن حسین بن عبدالله ۲۲۸
- علی بن مهزیار ۲۲۸
- حسن بن محمّد بن بابا و فارس بن حاتم ۲۳۰
- قاسم یقطینی و علی بن حسکه ۲۳۴
- دختر محمّد بن ابراهیم بن محمّد ۲۳۵
- عمر آل فرج ۲۳۵
- محمّد بن ریّان ۲۳۶
- محمّد بن فرج ۲۳۶
- تأیید کتاب یونس بن عبدالرحمن ۲۳۷
- عبّاس بن عبدالمطلب ۲۳۷
- فضیلت علمای شیعه ۲۳۸
- اکرام فقیه ۲۳۸
- ناصبی کیست؟ ۲۴۰

فصل دوم: احکام

- طهارت ۲۴۳
- حدّ بلوغ ۲۴۳

۲۴۳	خون مشکوک
۲۴۴	خون پشه و کک
۲۴۴	تطهیر با آب سرد
۲۴۴	امام با ناراحتی مرا صدا زد. با خود گفتم: انا لله، این چه بهانه‌ای است که بگویم.....
۲۴۵	مضمضه و استنشاق در وضو
۲۴۵	مسح دو پا
۲۴۶	اذکار جَدِّ بزرگوارش علی، پس از وضو
۲۴۶	وضو پس از غسل جمعه
۲۴۶	تقیه در غسل میت و گذاشتن جریده
۲۴۸	دفن مرده
۲۴۹	● نماز
۲۴۹	اوقات نماز
۲۴۹	لباس نمازگزار
۲۵۱	مکان نمازگزار
۲۵۱	قرائت سوره در نماز
۲۵۲	دعا در قنوت
۲۵۳	آنچه بر آن سجده می‌شود
۲۵۳	سجده و نماز نزد قبر امامان
۲۵۴	سجده شکر
۲۵۵	قطع‌کننده نماز
۲۵۵	تعقیب نماز
۲۵۵	نماز مسافر
۲۵۷	نماز جماعت در کشتی
۲۵۷	نماز در کجاوه
۲۵۸	نماز جعفر طیار
۲۵۸	مکروه بودن سفر در پیش از ظهر جمعه

- ۲۵۸ وقت قضای نوافل
- ۲۵۹ کراهت خوابیدن پس از نماز شب و قبل از نماز فجر
- ۲۵۹ قضای نماز و روزه بیهوش
- ۲۶۱ روزه
- ۲۶۱ نشانه آغاز ماه رمضان
- ۲۶۲ فضیلت ماه مبارک
- ۲۶۳ شیاف روزه‌دار
- ۲۶۳ روزه مسافر
- ۲۶۳ روزه‌های مستحبی سال
- ۲۶۴ کفاره روزه
- ۲۶۵ زکات
- ۲۶۵ گاومیش
- ۲۶۵ زکات فطره
- ۲۶۸ مصرف زکات
- ۲۶۹ حمل زکات به شهر دیگر
- ۲۷۱ خمس
- ۲۷۱ خمس بعد از مؤونه
- ۲۷۲ تصرف در خمس
- ۲۷۳ حج
- ۲۷۳ حج ضروره
- ۲۷۳ عمره تمتع
- ۲۷۴ محرمات احرام
- ۲۷۴ قربانی
- ۲۷۴ روزه به جای قربانی
- ۲۷۵ در کوچ کردن پیش از زوال
- ۲۷۵ طواف نساء

۱۳	فهرست
۲۷۶	سکونت در مکه
۲۷۶	دفن در حرم
۲۷۷	● نقیه
۲۷۹	● نکاح و طلاق
۲۷۹	خطبه نکاح
۲۸۰	مهریه
۲۸۱	محارم رضاعی
۲۸۱	طلاق همسر
۲۸۲	طلاق همسری که حیض خود را پنهان می‌کند
۲۸۲	کراهت دسترسی به طلاق از راه طلب مهریه
۲۸۳	● نذر
۲۸۴	کفاره نذر
۲۸۵	● وقف
۲۸۵	فروش وقف
۲۸۶	وقف یا صدقه
۲۸۷	● شفعه و ضمان
۲۸۷	حقّ شفعه
۲۸۸	حقّ ضمان
۲۸۹	● اجاره
۲۹۱	● وصیت
۲۹۲	فراموشی وصیت
۲۹۳	عمل به وصایای یهودی
۲۹۳	حکم ختنی
۲۹۳	پرداخت مال به فرزند دختر
۲۹۴	پرهیز از زیان به مؤمن

۲۹۴	مال پیدا شده.....
۲۹۵	در برده‌داری.....
۲۹۷	● حدود.....
۲۹۷	حدّ زناکار غیرمسلمان.....
۲۹۸	حکم بیماری که در حین درمان مرد.....
۲۹۹	● خوردنیها و آشامیدنیها و طب.....
۲۹۹	بطّخ.....
۲۹۹	بادنجان.....
۳۰۰	عسل.....
۳۰۰	آب.....
۳۰۰	گوشت خشک شده.....
۳۰۱	حجامت روز چهارشنبه.....
۳۰۱	شانه با عاج.....
۳۰۱	درمان زخم پا.....
۳۰۲	درمان مار و عقرب گزیدگی.....
۳۰۲	دعای درد سر.....
۳۰۳	درمان بوی بد دهان و بیوست.....

فصل سوم: اخلاق

۳۰۷	اندرزهای امام.....
۳۱۳	توبهٔ نصوح.....
۳۱۳	بدگمانی.....
۳۱۳	نماز شب.....
۳۱۴	مال حرام.....
۳۱۴	مرکب.....

فصل چهارم: دعاها و زیارتها

۳۱۷ دعاها	●
۳۱۷ سرزمینهای رحمت و تقمیت	
۳۱۷ فضیلت صلوات هنگام بوسیدن گُل	
۳۱۸ تأویل لاحول و لا قوّة الا بالله	
۳۱۸ یکی از دعاهاى امام هادى	
۳۱۸ دعای صبح، هنگام نگرانیها	
۳۲۱ قنوت امام	
۳۲۲ دعای دیگر امام در قنوت	
۳۲۴ دعای طلب حاجت و امور مهمه	
۳۳۲ استغفار	
۳۳۳ دعای عصر	
۳۳۳ دعای دیگر برای این ساعت	
۳۳۴ نفرین مظلوم بر ظالم	
۳۴۱ دعا در حرم سیدالشهدا	
۳۴۲ دعای پس از نماز وتر	
۳۴۳ دعای امام برای بیماران	
۳۴۴ دعا برای درد شکم	
۳۴۴ دعای طلب فرزند	
۳۴۵ دعای امام برای سرى بن سلامه	
۳۴۵ تسبیح امام	
۳۴۶ حرز امام	
۳۴۸ دعای پوشش امام از دشمنان	
۳۵۱ زیارتها	●
۳۵۱ چگونگی زیارت امیر مؤمنان	
۳۶۶ زیارت امام حسین	

۱۶ فرهنگ جامع سخنان امام هادی

۳۶۷ ثواب زیارت امام حسین
۳۶۸ زیارت امام کاظم و امام جواد
۳۷۰ پاداش زیارت امام رضا
۳۷۰ پاداش زیارت امامان
۳۷۱ تربت امامان، یکی است
۳۷۱ زیارت جامعه کبیره
۳۷۹ زیارت وداع (پس از جامعه کبیره)
۳۸۱ زیارت جامعه دیگر
۳۹۰ زیارت عبدالعظیم حسنی
۳۹۱ زیارت امام حسین و شهید در روز عاشورا
۳۹۹ منابع

مقدمه

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على اشرف الانبياء والمرسلين و على اهل بيته الطاهرين.

در این مقدمه کوتاه درباره موسوعه سخنان امام هادی علیه السلام - که گروه حدیث پژوهشکده باقرالعلوم عهده‌دار بررسی و گردآوری آن بوده است - سخن می‌گوییم. قبلاً نیز با تلاش خالصانه این گروه موسوعه سنن امام علی علیه السلام و موسوعه سخنان امام حسن و امام حسین و موسوعه شهادت معصومین علیهم السلام منتشر شده است.

امام هادی علیه السلام دهمین امام معصوم است و نام مبارک او علی، فرزند محمدجواد علیه السلام و لقب او هادی است. وی کسی است که خدا او را برای رهبری این امت و هدایت بندگان و اصلاح امور آدمیان برگزید.

امام هادی علیه السلام با چند تن از خلفای بنی عباس به نامهای: معتصم، واثق، متوکل، منتصر، مستعین و معتز معاصر بود.

تلاش تحقیقی در مورد زندگی پرکرامت امام هادی علیه السلام بسیار کم و زمینه بحث در آن فراوان است و آرزوی ما این است که در ابعاد زندگی هر امامی، به ویژه امامانی که درباره آنان کم سخن رفته است، در هر سطحی نوشته‌هایی را ببینیم که پرده‌های جهل و بی‌خبری را درباره زندگی الهی آنان از جلوی چشم مردم و مسلمانان بردارد؛

تا آنان بتوانند از آب زلال معارف ائمه علیهم السلام بنوشند و فطرت الهی خود را سیراب سازند و هریک به کمال نهایی خود برسند، زیرا هر که در سایه ولایت آل محمد علیهم السلام زندگی می‌کند، بر او واجب است که حق این نعمت را سپاس گوید، و این در یکی از اشکالش بدین‌سان خواهد بود که ایشان را به مردم بشناساند.

دردمند می‌شویم که گاهی می‌بینیم دهها و بلکه صدها آثار و نوشته درباره زندگی برخی زمامداران، شاعران و نویسندگان غیرمشهور وجود دارد، ولی چنین همتی را درباره زندگی الهی پیامبر و خاندانش - که خدا هرگونه پلیدی را از آنها زدوده و به ایشان پاکی ویژه بخشیده است - نمی‌بینیم.

زندگی امام هادی علیه السلام سرشار از پایداری در راه حق و عدم تزلزل در حوادث پرتلاطم روزگارش بوده است، او در خط مستقیم سیره و هدایت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله حرکت کرد و با عشق به راه او - که راه خداست - زیست و در این راه، سختیها و رنجهای بسیاری از طاغوت‌های عصر خود دید و تحمل کرد. متوکل عباسی بر آزار و شکستن حرمتش اصرار فراوان داشت؛ ظلم و بی‌احترامی به امامی که به اعتراف همه راویان، از دانش بی‌نظیر الهی برخوردار و داناترین مردم به معارف بلند الهی و قرآنی و نیز در زمینه اخلاق و سلوک الهی، در عصر خود بوده است.

چنان نیست که شیعه، امامانی از خاندان پیامبر را کورکورانه تقدیس کند، بلکه با مستندات و ادله محکمی که در اختیار دارد، پیروی از ایشان را برگزیده است.

ایمان شیعه، بلکه ایمان همه مسلمانان به وجوب مودت اهل بیت علیهم السلام، از عمق معارف اسلام و ژرفای رسالت او گرفته شده است. این فرموده خدای سبحان درباره اهل بیت علیهم السلام که «قل لأستلکم علیه اجرأ إلا المودة فی القربی»، هر مسلمانی را ملزم می‌کند به ریسمان مودت و محبت ایشان چنگ زند تا از هرگونه انحراف و گمراهی در امان بماند.

شگفت اینکه هیچ امامی از خاندان پیامبر را نمی‌بینیم که زندگی‌اش در امن و

آسودگی سپری شده باشد، بلکه برعکس، به جرم پایداری در راه خدا سخت‌ترین و گاهی وحشتناک‌ترین ستمهای طواغیت عصر خود را به جان خریده و سرانجام یا به قتل رسیده و یا مسموم شده‌اند.

امامان ما با اینکه در برابر طواغیت عصر خود غالباً موضع مسالمت‌آمیز داشتند و شرایط را برای قیام مسلحانه آماده نمی‌دیدند، از طرف جاسوسان ایشان به شدت مراقبت می‌شدند و در ابعاد گوناگونی آزار می‌دیدند که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. در محاصره شدید اقتصادی بودند؛
۲. آلام و شکنجه‌های روحی و جسمی فراوان و شدید می‌دیدند تا آنجا که مقاتل‌الطالبیین توسط ابوالفرج اصفهانی درخصوص محتتها و مشقتهای علوتون به رشته تحریر درآمده است؛
۳. دست آنان از همه قدرتهای کلیدی عالم اسلام کوتاه بود و مسلمانان از ارتباط با ایشان محروم بودند؛
۴. با پیروان و شیعیان ایشان، بیرحمانه و با سنگدلی رفتار می‌شد. امام باقر علیه السلام از مشکلات سخت شیعیان در عصر اموی چنین یاد می‌کند:

«شیعیان ما را در هر شهر و دیاری کشتند و با هر سوءظن و تهمت دست و پا بردند و به جرم محبت و گرایش به ما زندانی کردند، اموالشان را به یغما بردند و خانه‌هایشان را ویران ساختند.»

خلفای جور اموی و عباسی با همه ابزار تبلیغی خود آنچنان ضد شیعه عمل کردند که دوستی اهل بیت علیهم السلام با ننگ و نقصان و ناامیدی و خسران همراه شد.

تمامی این رفتارها مخالف سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله درباره وجوب مودت اهل بیت علیهم السلام از ناحیه امت و لزوم تکریم آنان بود.

خلفای جور نیک می‌دانستند که اهل بیت هیچ نیازی به حکومت آنان ندارند و

تنها مقصدشان اقامهٔ عدل و ازمیان برداشتن هرگونه تبعیض در جوامع اسلامی و آشناساختن مسلمانان با معارف بلند تربیتی و کمال بخش قرآن است، اما این با هدف دنیوی و شیطانی آنان - که تسلط بلامنازع بر ثروت و قدرت جهان اسلام و آزادی در هوسرانی و بی‌بندباری بود - سازگار نبود.

از سوی دیگر، بسیاری از خلفای جور نمی‌توانستند علاقه و احترام همهٔ امت اسلامی به اهل بیت علیهم‌السلام را تحقّل کنند؛ از این رو کینهٔ ایشان را به دل داشتند و علیه آنان تبلیغ و اقدام می‌کردند.

متوکل و حاکمان معاصر امام هادی علیه‌السلام می‌دانستند که امام هادی هیچ حرکت سیاسی آشکاری که به زیان ایشان باشد انجام نمی‌دهد و در هیچ‌یک از قیامهای علویون، نظیر قیام یحیی بن عمر بن حسین بن زید بن علی بن الحسین علیهم‌السلام که از کربلا شروع شد، و نیز قیام علویون در طبرستان و نواحی دیلم به رهبری حسن بن زید، و نیز شورش احمد بن عیسی در نواحی ری، و ابراهیم بن محمد در قزوین شرکت ندارد، اما با این حال از آزار و اذیت او دست برداشتند.

موضع امام هادی در برابر غلات و منحرفان

از جمله عوامل بدبین‌کننده به اسلام و تشیع افکار انحرافی غلات است که به حلول خدا در امامان و الوهیت ایشان قایل‌اند.

غلات که از روی جهل به معارف توحیدی شیعه و یا با هدف ضربه‌زدن به اسلام و تشیع، به این عقیده روی آورده بودند، در میان عوام شیعه نفوذ می‌کردند و افکار آنان را مسموم می‌ساختند، و بدین‌وسیله در میان ایشان اختلاف و پراکندگی پدید آورده و طوایف دیگر اسلامی را به رهبری الهی شیعه بدبین می‌ساختند؛ از این رو امام هادی علیه‌السلام در طرد و نفی ایشان بسیار می‌کوشید، و سران این فکر انحرافی همچون علی بن حسکه، قاسم بن یقظین، محمد بن نصر نمیری، موسی سواق، محمد بن

موسی، حسن بن محمد بن بابا، ابوالعباس طرنانی، ابوعبدالله کندی معروف به شاه رئیس و فارس بن حاتم و دیگران را به شدت انکار و تقبیح می فرمود و با منطقی قوی اندیشه انحرافی آنان را رد می کرد.

امام هادی و فتنه خلق قرآن

امت اسلامی در عصر مأمون و معتصم و واثق به فتنه عظیم و فراگیری با عنوان حدوث و قدم قرآن گرفتار شدند. امام هادی علیه السلام در حفظ شیعه از این بحث انحرافی نقش مهمی ایفا کرد. او در بغداد شیعیان خود را این گونه مورد خطاب قرار داد: «خدا ما و شما را از این فتنه مصون دارد. ما این جدال در (حدوث و قدم) قرآن را بدعت می دانیم که سوال کننده و پاسخ دهنده هر دو در گناه آن شریک اند؛ تنها سخنی که در این باره باید گفت و ریشه این بحث انحرافی را کند، این است که: الله آفریدگار (قدیم و ازلی) است، و ماسوای او (حادث و) آفریده اویند، و قرآن کلام خداست.»

سخنان دانشمندان اهل سنت درباره امام هادی

خطیب بغدادی می گوید: او علی فرزند محمد، فرزند علی، فرزند موسی، فرزند جعفر، فرزند محمد، فرزند علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب است. کنیه او ابوالحسن هاشمی است. جعفر متوکل او را از مدینه به بغداد و از آنجا به سامرا احضار کرد، و امام علیه السلام بیست سال و ۹ ماه در سامرا زیست تا از دنیا رحلت فرمود و در عصر معتز بالله در همان جا دفن شد. او یکی از امامان شیعه است که معروف به ابوالحسن عسکری است. وی در ماه رجب سال ۲۱۴ یا نیمه ذی الحجه سال ۲۱۲ هجری متولد شد و در روز دوشنبه ۲۵ جمادی الآخر یا سوم ماه رجب از دنیا رحلت فرمود.

ذهبی می گوید: او علی بن محمد بن علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن زین العابدین علیه السلام است. آقای بزرگوار، ابوالحسن علوی حسینی فقیه، یکی از دوازده

امام که امامیه به او هادی علیه السلام می‌گویند، او در سال ۲۵۴ در سن چهل سالگی رحلت فرمود.

ابن عماد حنبلی می‌گوید: در سال ۲۵۴ هجری، ابوالحسن علی فرزند (امام) جواد محمد، و او فرزند (امام) رضا علی، و او فرزند (امام) کاظم موسی، و او فرزند (امام) جعفر صادق علوی حسینی به شهادت رسید. او معروف به هادی است که فقیه و امام و متعبد بود... نزد متوکل عباسی از او بدگویی کردند و گفتند که او در خانه خود سلاح و تجهیزات دارد و می‌خواهد قیام کند. متوکل دستور داد تا (شبانه) به منزلش هجوم برند؛ پس امام را در خانه در بسته خود درحالی یافتند که با لباس مویین بر زمین بی‌فرش نماز می‌خواند و لبانش به آیات دلنشین الهی مترنم بود. با همان حال او را نزد متوکل بردند. متوکل چون او را دید، بسیار احترامش کرد و او را در کنار خود نشاند.

روش کار

برای دسترسی به مجموعه کاملی از کلام امام هادی علیه السلام ابتدا طی جلساتی سیاهه‌ای از کتابهایی را که احتمال می‌دادیم بر گفتار و کردار حضرت مشتمل باشد، اعم از منابع حدیثی و تاریخی و تفسیری شیعه و سنی تنظیم کردیم و نیز از تجربیات برخی دانشمندان و محققان و برخی مراکز پژوهشی بهره بردیم.

پس از انتخاب کتابها و تقسیم آن میان اعضای گروه حدیث، کتابها مورد مطالعه دقیق قرار گرفت و گاهی نیز از جدیدترین برنامه‌های رایانه‌ای موجود استفاده شد و تمامی احادیث منسوب به آن حضرت، اعم از اقوال و افعالی که بر احکام و معارف دینی مشتمل بود، در برگه‌های خاصی به ثبت رسید.

سپس اعضای گروه، خواندن، مقابله، تطبیق با منابع و تنظیم احادیث گردآوری شده را شروع کردند و پس از پایان این مراحل و مشورت در چگونگی تنظیم

آن، کتاب به ترتیب زیر سامان گرفت:

فصل اول: در عقاید

فصل دوم: در احکام

فصل سوم: در اخلاق

فصل چهارم: در دعاها

برای پرهیز از تکرار و تقطیع احادیث هر روایتی فقط در یکی از موضوعات کتاب گنجانده شد. هنگام تنظیم، متن کاملتر احادیث و نیز قدیمی‌ترین نسخه در ابتدا قرار گرفت و چنانچه سایر منابع با آن مطابق بود و یا اختلاف جزئی - که معنی را تغییر نمی‌داد - داشت، تنها به دادن نشانی آنها اکتفا شد و چنانچه اختلاف جزئی داشت و معنی را تغییر می‌داد، ذیل همان حدیث یا در پاورقی به آن تغییرات اشاره شد، و در صورت اختلاف زیاد، هر دو حدیث به‌طور جداگانه آورده شدند.

در اینجا از برادرانی که در مرحله تصحیح و مقابله و تحقیق با ما همکاری کردند و از هیچ کوششی دریغ نورزیدند، به‌ویژه آقایان: شیخ حسین خدادادی، شیخ عبدالله صالحی، شیخ بهاء‌الدین قهرمانی‌نژاد شائق، شیخ نزار منصوری و شیخ احمد اسلام‌پناه، تشکر می‌کنیم.

در پایان پژوهشکده باقرالعلوم علیه السلام این تلاش خالصانه را که برگ از کلمات امام هادی علیه السلام است، به فرهنگ اسلامی تقدیم می‌کند. از علاقه‌مندان این‌گونه مباحث انتظار می‌رود به منظور خدمت هرچه بیشتر و بهتر به امت اسلامی از راه نقد و ارزیابی این مجموعه بر ما منت نهند. خدای سبحان بهترین یاور و توفیق‌بخش است.